

Inhoud

Voorwoord	4
1. Inleiding	5
1.1 Visie en doel	5
1.2 Peuterspeelzaalwerk ambitieniveau 2	6
1.3 Functie peuterspeelzaal.....	6
2. Pedagogische basisdoelen.....	8
2.1. Het bieden van emotionele veiligheid	8
2.1.2 Wenperiode.....	8
2.2 Het ontwikkelen van persoonlijke competenties	9
2.3 Het ontwikkelen van de sociale competenties.....	10
2.4. Normen en waarden	10
3. Pedagogische subdoelen	11
3.1 Zelfredzaamheid en zelfstandigheid	11
3.1.1 Lichaamsbesef	11
3.1.2 Lichamelijke verzorging	11
3.2 Recht doen aan de eigenheid van elke peuter.....	11
3.2.1 Peuters om leren gaan met hun eigen mogelijkheden.....	12
3.2.2 Zelfbeeld.....	12
3.2.3 Pm'er als coach.....	12
3.3.4 Corrigeren van kinderen	12
3.3.5 Reflecteren op eigen gedrag.....	12
3.3.6 Leren vertrouwen te hebben in mensen	13
3.3 Overbrengen van waarden en normen	13
3.3.1 Kennis laten maken met en respect hebben voor andere waarden en normen	13
3.4 Lichamelijke (motorische) ontwikkeling	13
3.4.1 Binnen en buiten.....	14
3.4.2 Muziek	14
3.5 Verstandelijke (cognitieve) ontwikkeling	14
3.5.1 Taalontwikkeling	14
3.5.2 Creatieve ontwikkeling.....	15
3.6 Sociale ontwikkeling.....	15
3.6.1 Spelen en leren omgaan met andere peuters	16
3.6.2 Leren omgaan met volwassenen	16
4. Buitenspelen.....	17
4.1 Omgaan met de omgeving	17

5. Opvang, methode en pedagogiek.....	18
5.1 Peuteropvang	18
5.2 Peuterspeelklassen (vve).....	18
5.3 Antroposofische visie	18
5.4 Vve	19
5.4.1 Piramide.....	19
5.4.2 Peuterpraat.....	19
5.5 Doelgroepkinderen	20
5.6 Observaties, toetsen en tutoring	20
5.7 Ouders	20
5.8 Ondersteuning	21
6. SPL heeft een voorbeeldfunctie.....	22
6.1 SPL kiest voor een gezonde levensstijl	22
6.2 Voedingsbeleid.....	22
6.2.1 Moestuintjes	22
6.3 Rituelen, feestdagen en verjaardagen	22
6.4 Omgaan met conflicten	22
6.5 Uitstapjes	23
7. Ouders en communicatie	24
7.1 Intake	24
7.2 Drempelcontacten en overdracht	24
7.3 Tien minutengesprekken	24
7.4 Ouderprogramma.....	24
7.4.1 Ouderbijeenkomsten	25
7.5 Nieuwsvoorzieningen	25
8. Volgen van kinderen	26
8.1 Volgen van kinderen	26
8.1.1 Observeren en overdracht	26
8.2 Zorg.....	26
9. Kwaliteit	27
9.1 Veiligheid.....	27
9.2 Gezondheid.....	27
9.3 Speelvoorzieningen en inrichting	28
9.3.1 Binnen	28
9.3.2 Buiten	28
9.4 Ouderbeleid	29

9.5 Personeelsbeleid.....	29
9.6 Organisatiebeleid.....	29
9.7 Accommodatiebeleid.....	30
9.8 Vier-ogenprincipe.....	30

Voorwoord

Voor u ligt het pedagogisch beleidsplan van SPL, SPH en SJWB. Met dit pedagogisch beleidsplan wil SPL een eenduidige en constante kwaliteit van de uitvoering van het werk ontwikkelen en bewaken. In dit beleidsplan staat omschreven welk pedagogisch handelen in het beleid past en welke reactie op een peuter wel of niet passend is. Het pedagogisch beleidsplan maakt het functioneren van SPL duidelijker, transparanter, eerlijker en beter toetsbaar. Dit beleidsplan geeft pedagogisch medewerkers handvatten voor het dagelijks uitvoeren van hun werkzaamheden op de peuterlocaties. Tevens informeert SPL met dit beleidsplan ook de gemeente, het bestuur, de ouders, de GGD en samenwerkingspartners wat betreft visie, uitgangspunten en werkwijze.

Voor de leesbaarheid staat in het beleidsplan ouders, pm'ers, peuterlocaties en SPL. Met ouders worden ook uiteraard verzorgers bedoeld. Onder pm'ers worden gediplomeerde pedagogisch medewerkers verstaan. Peuterspeelzalen en peuteropvang scharen we onder peuterlocaties. Waar specifieke verschillen zijn met het aanbod, wordt dit vermeld. Met SPL wordt ook SPH en SJWB bedoeld.

1. Inleiding

Peuterspeelzaalwerk is de kerntaak van de SPL en richt zich op kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar. SPL is een organisatie die peuterspeelzaalwerk en peuteropvang aanbiedt in Leiden en Lisse. Daarnaast zijn SPH in Hillegom en SJWB in Noordwijk ook onderdeel van SPL. In Hillegom wordt peuterspeelzaalwerk aangeboden, in Noordwijk BSO en peuteropvang. Voor de BSO is er een pedagogisch beleidsplan gericht op deze specifieke werksoort. Hiernaast is er een aantal peuterlocaties dat werkt vanuit de antroposofische visie en een aantal peuterspeelklassen.

1.1 Visie en doel

Op elke peuterlocatie creëren de pm'ers een sfeer waarin het kind centraal staat. De peuters worden op een speelse manier gestimuleerd in hun ontwikkeling. Dat de peuter zich veilig en geborgen voelt en plezier heeft, staat voorop. Pm'ers handelen op basis van het pedagogisch beleidsplan. Daarnaast heeft iedere locatie een pedagogisch werkplan, waarin de werkwijze en procedures van de individuele locatie beschreven staan.

Visie op het werken met kinderen van 2 tot 4 jaar

De kracht van SPL is het aanbieden van peuterspeelzaalwerk en -opvang waarbij alle kinderen¹ welkom en in beeld zijn en gestimuleerd worden in hun ontwikkeling. De taak van SPL is om peuters te ondersteunen bij het maken van een goede start op de basisschool en in de samenleving. Dit doet SPL samen met ouders die de partners zijn in de opvoeding. De pm'ers bieden peuters veiligheid en vertrouwen en stellen hen centraal in hun werkwijze. Vanuit deze basis kunnen zij peuters helpen en stimuleren om nieuwe dingen te leren door te spelen, alleen of met andere kinderen. SPL probeert elke peuter die kennis en vaardigheden bij te brengen die hij of zij nodig heeft om zich als individu en als lid van de groep te ontwikkelen.

Pedagogisch doel

De peuterlocaties van SPL streven naar een voor ouders en peuters vertrouwde en veilige ontwikkelingsgerichte situatie en een verbreding van het opvoedingsmilieu voor peuters. In deze omgeving voelen peuters zich spelenderwijs gestimuleerd om stappen te zetten in hun ontwikkeling tot zelfstandige, sociale en weerbare leden van de samenleving. Daarbij wordt zowel recht gedaan aan de individuele aanleg en mogelijkheden van de peuter als aan het samenzijn in de groep. Waar nodig ondersteunen de pm'ers ouders bij de opvoeding en proberen zij de overgang naar de basisschool te vergemakkelijken. Bij SPL staat het bieden van optimale ontwikkelingskansen centraal. Spel is een essentieel instrument. Peuterspeelzalen hebben een belangrijke taak in het vroegtijdig signaleren en voorkomen van ontwikkelingsachterstanden. De pm'ers krijgen hierbij ondersteuning van de pedagogische stafmedewerker, de logopedist, VVE-coaches en/of externe organisaties.

---

¹ Voorwaarde is dat de leidster-kindratio van 1 op 8 gehandhaafd kan worden en de verzorging van het kind binnen de mogelijkheden van de functie-uitoefening van de pedagogisch medewerkers conform cao kinderopvang valt. Kinderen die extra zorg nodig hebben, die mogelijk ten koste gaat van de aandacht en stimulering van andere peuters, worden doorverwezen naar zorginstanties zoals het MKV, e.d.

1.2 Peuterspeelzaalwerk ambitieniveau 2

De peuterspeelzalen van SPL werken op ambitieniveau 2. Dit betekent dat spelen, ontmoeten, ontwikkelen, signaleren en ondersteunen centraal staan.

De kwaliteitseisen van de gemeente Leiden voor ambitieniveau 2 zijn:

- Het hebben en uitvoeren van een pedagogisch beleidsplan;
- Het afsluiten van een contract met de ouders en het voeren van een uitgebreid intakegesprek;
- Minimaal 1x per jaar een observatie van het kind;
- Minimaal 1x per jaar een kind bespreking met de ouders;
- Hanteren van een overdrachtsformulier peuterspeelzaal-basisschool;
- Hebben en toepassen van een peutervolgsysteem;
- Een specifiek op de voor- en vroegschoolse educatie (vve) gerichte bevordering van de deskundigheid van de pm'ers (voorschooltraining, VVE-Sterk);
- Het hebben en het toepassen van een duidelijke klachtenprocedure;
- Het uitvoeren van een medezeggenschapsregeling voor ouders;
- Regelmatig overleg netwerk 0-6 jaar (buurtteams);
- Inbedding in lokaal beleid.

1.3 Functie peuterspeelzaal

De peuterspeelzaal is een basisvoorziening. Dat wil zeggen dat alle peuters hiervan gebruik kunnen maken. De peuterspeelzalen zijn bovendien laagdrempelig, toegankelijk voor alle inkomensgroepen en liggen goed verspreid over de gemeenten waar SPL actief is. Peuters bezoeken hun peuterspeelzaal minimaal 2 dagdelen tot 5 dagdelen per week.

De peuterspeelzaal biedt peuters de gelegenheid leeftijdsgenoten te ontmoeten en spelenderwijs diverse vaardigheden op te doen. Ook voor ouders is de peuterspeelzaal een belangrijke ontmoetingsplaats. Zij krijgen de gelegenheid om met andere ouders in contact te komen. Peuterspeelzalen blijken in de praktijk voor ouders dus een belangrijke, laagdrempelige buurtvoorziening te zijn en een plek waar zij hun (sociale) netwerk uitbreiden. De peuterspeelzaal is voor veel ouders de eerste langdurige relatie die ze met een maatschappelijke organisatie aangaan. De peuterlocatie brengt mensen met verschillende achtergronden in contact met elkaar.

De peuterspeelzaal heeft ook een signaalfunctie. Pm'ers zien de kinderen regelmatig en hebben kennis over de ontwikkelingsgebieden. Wanneer zij achterstanden in de ontwikkeling opmerken, ondernemen ze actie. Waar nodig ondersteunen ze ouders (met tips, voorlichting) of verwijzen door naar de juiste instanties voor hulp. Daarnaast worden kinderen op speelse wijze voorbereid op de basisschool. Zij leren zelfstandig naar het toilet te gaan, op hun beurt te wachten etc.

Op bijna alle peuterspeelzalen wordt een vve-programma aangeboden. Dat wil zeggen dat de peuterspeelzalen een gericht programma gebruiken om eventuele achterstanden van peuters te voorkomen of in te lopen. Peuters worden hierin spelenderwijs voorbereid op de basisschool. Sommige basisscholen² (onderwijskansen scholen) gebruiken dezelfde methode als de peuterspeelzaal. De peuters herkennen de structuur, het dagritme en de rituelen van de methode, waardoor de overgang tussen peuterspeelzaal en basisschool laagdrempelig en soepel verloopt.

---

² Zie ook het document Samenwerken aan OnderwijsKansen Leiden
Pedagogisch beleidsplan def juli 2015

De peuters worden goed gevolgd door de pm'ers via observatie en tutoring. Als de pm'er zich zorgen maakt om een kind, worden deze zorgen besproken tijdens de kindbesprekingen in het team. De pm'ers houden ouders goed op de hoogte van de ontwikkelingen van hun kind. Indien nodig geven ze advies over eventuele hulpinstanties.

2. Pedagogische basisdoelen

De Wet op de kinderopvang en de beleidsregels kwaliteit zijn gebaseerd op de opvoedingstheorie van professor Riksen-Walraven. De gemeentelijke verordening is hierop gebaseerd. De basisdoelen van de Wet op de kinderopvang zijn onderdeel van de pedagogische doelstellingen van SPL. Deze basisdoelen zijn toespitst op de opvoedingssituatie binnen de eigen peuterspeellocaties. Volgens Riksen-Walraven zijn deze overigens toepasbaar in elke opvoedingssituatie:

1. Het bieden van een gevoel van emotionele veiligheid.
  - Heeft een kind het naar zijn zin?
2. Gelegenheid geven tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties.
  - Heeft een kind iets geleerd dat zinvol voor hem is?
3. Gelegenheid bieden tot het ontwikkelen van de sociale competenties.
  - Heeft een kind met andere kinderen gespeeld?
4. Kinderen gelegenheid bieden om zich normen en waarden, de cultuur van een samenleving eigen te maken.
  - Heeft een kind geleerd om op een sociale en respectvolle wijze met anderen om te gaan?

Pedagogische uitgangspunten

Het is noodzakelijk dat een peuter zich veilig, vertrouwd en liefdevol benaderd voelt in de omgeving van en in de relatie tot groepsgenoten en groepsleiding. Daardoor krijgt een peuter meer zelfvertrouwen. Ieder kind is uniek en moet als zodanig in zijn eigenheid worden geaccepteerd en gerespecteerd, zodat de mogelijkheid om zichzelf te zijn zo optimaal mogelijk wordt benut. De peuter wordt pas gestimuleerd in de ontwikkeling richting zelfredzaamheid en zelfstandigheid wanneer de opvoeder (zowel de ouder als de pm'er) niet altijd ingrijpt of oplossingen bedenkt en het hem of haar zelf laat uitvinden. Peuters worden als individu benaderd door aan te sluiten bij hun individuele behoefte en in te gaan op initiatieven, en hen tevens te laten profiteren van de toegevoegde waarde van het samenzijn in een groep. Op die manier leren peuters met andere peuters en volwassenen om te gaan. Op alle peuterlocaties wordt er gewerkt met thema's en projecten. De thema's passen goed bij de beleavingswereld van de kinderen en de activiteiten worden op het thema afgestemd. Bijvoorbeeld thema's die over seizoenen gaan, zelfbeeld, verkeer, eten en drinken etc. Voorleesboeken gaan dan over bijvoorbeeld de wind, het lichaam, verkeerspleinen, rupsje nooit genoeg etc.

De werkwijze van de pedagogische basisdoelen zijn ook beschreven in de documenten 'inrichtingsplan' en 'speelgoedwijzer'.

2.1. Het bieden van emotionele veiligheid

Het is belangrijk dat kinderen het naar hun zin hebben. Ze moeten lekker kunnen spelen in een veilige en vertrouwde omgeving. Deze randvoorwaarden worden grotendeels bepaald door de pm'ers, de ruimte waarin ze zich bevinden en het contact met andere peuters. Wie zich veilig voelt, zal zich gemakkelijk en eerder openstellen voor het aanleren van nieuwe vaardigheden. Hiervoor is het belangrijk dat de kinderen kunnen voorspellen voor wat er komen gaat. Kinderen vinden herhaling en voorspelbaarheid prettig en dat geeft hen vertrouwen. Het dagritme verloopt ook vaak op dezelfde volgorde en tijden zodat kinderen weten wat er gaat gebeuren na het eten, na het buiten spelen enzoverder.

2.1.2 Wenperiode

Het uitgangspunt van het wenbeleid is dat zowel de ouder als het kind zich veilig voelt op de peutergroep en vertrouwen heeft in de nieuwe situatie. Voor veel peuters en ouders is de

peuterspeelzaal de eerste plek waar het kind zonder zijn ouder is. Een nieuwe spannende tijd breekt aan voor ouder en kind. De pedagogisch medewerker zorgt ervoor dat het wenproces goed verloopt door de ouder bij het wennen te betrekken. Niet alleen het nieuwe kind moet wennen aan de nieuwe situatie, ook de pedagogisch medewerkers en de andere kinderen maken een verandering mee op de groep. Om het wenproces voor iedereen op de groep goed te laten verlopen, went er één kind per keer.

Tijdens het intakegesprek maken ouder en pedagogisch medewerker afspraken over de wenperiode. De ouder wordt gevraagd om het eerste dagdeel (of een deel daarvan) mee te draaien op te groep. Op deze manier kan de ouder kennismaken met de werkwijze van SPL en het dagritme, rituelen en structuur van de peuterlocatie. Het moment van vertrekken van de ouder wordt duidelijk aangekondigd zodat ouder en kind afscheid kunnen nemen van elkaar. Afscheid nemen is belangrijk voor het wenproces van het kind en biedt voorspelbaarheid en duidelijkheid.

Na dit dagdeel evalueert de pedagogisch medewerker samen met de ouder het wenumoment. Daarna wordt een tweede dagdeel afgesproken waar het kind alleen komt. Natuurlijk reageert elk kind en iedere ouder anders op een nieuwe situatie. Er worden daarom individuele afspraken gemaakt die passen bij de ouder en het kind. Om de ouder gerust te stellen is het uiteraard altijd mogelijk om te bellen en te vragen hoe het gaat.

Tijdens de wenperiode mag het nieuwe kind iets vertrouwd meenemen van huis. Dit kan bijvoorbeeld een favoriet speelgoed zijn of een knuffel. Ook wordt er eventueel een fopspeen toegestaan als hiermee het kind gerust gesteld kan worden. De pedagogisch medewerker bouwt – de grenzen van het kind goed in de gaten houdend – deze uitzonderingen snel af.

SPL biedt peuters een gevoel van emotionele veiligheid door:

- Vaste pm'ers en invalkrachten in te zetten zodat peuters zich kunnen hechten;
- Met verschillende hoeken te werken, zoals een leeshoek, bouwhoek en een creatieve hoek; dit vergroot het gevoel van veiligheid bij de peuters;
- Gericht aandacht te besteden aan het opbouwen van een band tussen de peuters onderling en de peuters en de groepsleiding, beginnend met een degelijke wenperiode;
- Een vaste structuur en een dagritme aan te bieden gedurende het dagdeel, dit zorgt voor rust en een veilig gevoel;
- Met thema's en projecten te werken die alle ontwikkelingsgebieden stimuleren;
- Op (bijna alle) locaties een vaste vve-methode te gebruiken.

2.2 Het ontwikkelen van persoonlijke competenties

Het aanbieden van uitdagende spelvormen, methodieken en speelgoed stimuleert de persoonlijke ontwikkeling van een kind. Met persoonlijke competenties wordt bedoeld op brede persoonskenmerken zoals veerkracht, zelfstandigheid, zelfvertrouwen, flexibiliteit en creativiteit. Deze competenties stellen een kind in staat om allerlei typen problemen aan te pakken en zich aan te passen aan veranderende omstandigheden. Hierbij komen zelfvertrouwen en voor zichzelf zinvol bezig zijn om de hoek kijken. Het leren van taal, de motorische ontwikkeling en cognitieve vaardigheden zijn hier voorbeelden van.

SPL geeft peuters de gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competenties door:

- De taalontwikkeling te stimuleren door bijvoorbeeld de woordenschat te vergroten. Peuters maken kennis met boekjes door interactief voorlezen. Voorlezen stimuleert de communicatie en prikkelt de fantasie.

- Een grote diversiteit aan speelmogelijkheden aan te bieden afgestemd op de fase waarin de peuter zich bevindt. Dit biedt peuters de kans om zich allerlei vaardigheden eigen te maken, zoals klimmen op toestellen en rollenspelletjes spelen.
- De ontwikkeling van de grove en fijne motoriek te stimuleren via bewegingsspelletjes (zoals dansen en rennen), maar ook door takjes op te pakken buiten, kralen te rijgen etc.
- Zelfredzaamheid te stimuleren, bijvoorbeeld door hen niet uit te sluiten van alle risico's. Op deze wijze zijn peuters zich bewuster van bepaalde risico's en kunnen ze zelf sneller gevaren inschatten. Dit besef is onder meer van belang wanneer ze naar school gaan. Ook leren peuters eigen keuzes te maken, in te schatten en af te wegen wat wel en niet mag.
- Te helpen bij het verkennen van hun eigen grenzen en hen bewust te maken van de eigen mogelijkheden en het eigen kunnen.

2.3 Het ontwikkelen van de sociale competenties

De peuterspeelzalen bieden peuters gelegenheid om sociale competenties te ontwikkelen. De peuters komen in contact met leeftijdsgenoten. Ze maken deel uit van een groep en leren deelnemen aan groepsgebeurtenissen. Ze leren hoe ze met elkaar om moeten gaan en hoe ze conflicten kunnen voorkomen en zelf oplossen. Tevens leren ze de basisbeginselen van sociale vaardigheden. Dit geeft hen de kans om zich te ontwikkelen tot individuen die kunnen functioneren in de samenleving.

SPL biedt gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competenties door:

- Peuters de ruimte te geven om lekker naast en met elkaar te spelen, zonder gestoord te worden;
- Aandacht te besteden aan de ontwikkeling van een goede band met de pm'ers;
- De interactie tussen groepsleiding en peuters, waarbij de pm'er een voorbeeldfunctie heeft;
- Peuters verantwoordelijkheden aan te leren door hen zelf ruzietjes op te laten lossen en hen te laten helpen met opruimen;
- De zelfredzaamheid en zelfstandigheid te vergroten door peuters te stimuleren om zelf kleding en schoeisel aan te doen;

2.4. Normen en waarden

Er zijn veel (ongeschreven) regels in de samenleving, zo ook op de peuterlocaties. Je mag niet slaan, spugen, een ander pijn doen. Je moet delen en samen spelen, je moet op je beurt wachten enz. Door uitdagend spel aan te bieden kunnen deze regels meegegeven en toegepast worden. Spelenderwijs krijgen peuters de cultuur van de peuterspeelzaal mee en maken ze kennis met de culturen, normen en waarden van andere bevolkingsgroepen. Dit basisdoel is de kern van de opvoeding. De peuterspeelzalen laten peuters kennismaken met grenzen, normen en waarden en met de gebruiken en omgangsvormen in onze samenleving.

SPL biedt peuters de gelegenheid om zich normen en waarden en de cultuur van een samenleving eigen te maken door:

- Het goede voorbeeld te geven;
- Respect te hebben voor elkaar en voor elkaars spullen;
- De spullen heel en netjes te houden;
- Rekening te houden met de diversiteit in de doelgroep en aandacht te schenken aan bijvoorbeeld culturele feestdagen, gebruiken en rituelen van andere culturen;
- Basale en universele regels aan te houden, een peuter mag een ander bijvoorbeeld geen pijn doen of spullen afpakken.

3. Pedagogische subdoelen

3.1 Zelfredzaamheid en zelfstandigheid

Op de peuterlocaties nemen de pm'ers de tijd en ruimte om peuters in hun eigen tempo en op hun eigen niveau zelfstandiger te maken. Dit gebeurt uiteraard in kleine stapjes en door het aanbieden van een veelheid aan materiaal, ruimte en mogelijkheden. De pm'ers blijven geduldig en geven hen de tijd om zelf uit te proberen in hoeverre zij bijvoorbeeld activiteiten zelfstandig kunnen uitvoeren. De pm'ers doen zo nodig aan de peuters voor wat de bedoeling is en geven aanwijzingen. Zij stimuleren de peuters om elkaar te helpen, zoals bij het dichtmaken van jasje of het aangeven van speelgoed. Het is belangrijk dat de peuters zich gestimuleerd voelen om steeds opnieuw te proberen iets zelf te doen. Het is daarbij belangrijk dat de peuters complimentjes krijgen, want hierdoor voelen zij zich gewaardeerd en dat vergroot het zelfvertrouwen. Bovendien krijgen zij hierdoor meer plezier in hun eigen inzet en prestaties. Op verschillende momenten heeft de zelfstandigheid van de peuters een stimulans nodig van de pm'er. Dit gebeurt bij het naar de wc gaan, aankleden (jas aandoen), opruimen, drinken, spelen en het oplossen van conflicten.

3.1.1 Lichaamsbesef

Peuters zijn zich erg bewust van hun lichaam en vergelijken hun uiterlijk met dat van andere kinderen. Het hoort bij de leeftijd om interesse te tonen in hun eigen lichaam en deze te ontwikkelen. De pm'ers kijken naar de ontwikkelingsfase van de peuter en besteden op peuterniveau aandacht aan het lichaamsbesef. Ook maken zij gebruik van liedjes en opzegversjes, waarbij delen van het lichaam aangewezen kunnen worden, zoals "Dit zijn mijn wangetjes" en "Hoofd, schouders, knie en teen". Op veel peuterlocaties zijn spiegels waar kinderen naar zichzelf kunnen kijken en hun lichaamsdelen kunnen aanwijzen.

3.1.2 Lichamelijke verzorging

Alle peuters leren dat ze eerst hun handen moeten wassen voordat ze gaan eten. Ook moeten de peuters hun handen wassen na toiletbezoek en na het buitenspelen. De pm'ers bekijken per kind en ontwikkelingsniveau of ze al toe zijn aan zelfstandigheid. Bijvoorbeeld: neuzen snuiten, plassen of handen wassen. Peuters die nog bezig zijn met zindelijkheid, krijgen speciale aandacht. Ook komt de lichamelijke verzorging in verhaaltjes en thema's aan de orde.

3.2 Recht doen aan de eigenheid van elke peuter

Soms hebben peuters wat langer de tijd nodig om de kat uit de boom te kijken, daar krijgen ze dan de ruimte voor. Het kind staat centraal bij SPL. De peuters moeten vooral het gevoel krijgen dat zij zichzelf mogen zijn. De peuterlocaties bieden daarom ook ruimte om alleen te spelen. Elke peuter heeft ruimte nodig, ongeacht aard, karakter, ontwikkeling en uiterlijk. De peuter kan zich dan terugtrekken in een rustige hoek waar het even kan 'niets doen' en ontspannen. Daarnaast heeft elke peuter ook zo zijn of haar 'eigenaardigheden'. Pm'ers leren de kinderen goed kennen en accepteren ook de persoonlijke eigenschappen die bij het kind horen, bijvoorbeeld iets op een bepaalde volgorde willen doen, of een luide stem hebben, enz.

In principe zijn alle peuters welkom bij SPL, ook peuters met een verstandelijke en/of lichamelijke handicap. Voorwaarde is dat de leidster-kindratio van 1 op 8 gehandhaafd kan worden. Als het kind meer aandacht en zorg nodig heeft en dit gaat ten koste van andere kinderen, dan kan SPL geen opvang bieden. Per aanmelding wordt gekeken of de plaatsing op de peuterlocatie mogelijk is. Dit gebeurt in overleg met de pm'ers van de groep en zo nodig met extra hulp van de zorgcoördinator.

SPL wil peuters een gevoel van eigenwaarde meegeven door hen met respect te behandelen. Iedereen wordt even serieus genomen en er mag nooit "over iemand heen gepraat worden". SPL is blij dat de peuters er zijn en dat laten de pm'ers ook zien. De peuters hebben een eigen naambordje op de peuterlocaties waar hun foto op staat en hun bijzonderheden. Ook wordt elke dag een naamritueel gehouden waarbij alle namen van de kinderen één voor één worden genoemd (tijdens het presentieritueel).

3.2.1 Peuters om leren gaan met hun eigen mogelijkheden

De pm'ers stimuleren en activeren peuters in het onderzoeken van hun eigen mogelijkheden, zodat peuters (en hun ouders) merken dat zij veel meer kunnen dan zij misschien dachten. Door rekening te houden met het individuele ontwikkelingsniveau van elke peuter en de peuters in hun waarde te laten, geven de pm'ers een signaal af dat zij vertrouwen hebben in wat de peuter kan. Peuters worden daarom nooit met elkaar vergeleken, want de ontwikkeling van het ene kind is namelijk geen maatstaf voor het andere kind. Als ze maar plezier hebben in de eigen mogelijkheden! Dit geldt natuurlijk niet alleen voor de cognitieve en motorische ontwikkeling, maar ook voor de sociale ontwikkeling.

Indien er een conflict bestaat is het goed om te laten zien dat de peuter het probleem ook zelf kan oplossen. Peuters hebben vertrouwen in hun eigen mogelijkheden wanneer ze ervaren dat ze met bepaald gedrag ruzies oplossen of van een onveilige situatie een veilige weten te maken. Als er te snel ingegrepen wordt of moeilijke situaties voorkomen worden, missen de peuters de mogelijkheid om te ervaren dat hun eigen gedrag invloed heeft op (de gevolgen van) een situatie.

3.2.2 Zelfbeeld

Het bevordert een positief zelfbeeld als pm'ers peuters complimentjes geven bij lief en aardig gedrag en bij de dingen die zij uitproberen. Ook geven de pm'ers opbouwende kritiek. Negatief gedrag wordt zoveel mogelijk genegeerd, mits het geen gevaar oplevert voor de peuter of de omgeving. Door niet in te grijpen als het niet echt nodig is, leren peuters wat de gevolgen van hun gedrag zijn en de verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen gedrag.

3.2.3 Pm'er als coach

Kleine opdrachten passend bij het ontwikkelingsniveau van een peuter vergroten het zelfvertrouwen. Dat gebeurt ook door peuters te laten ervaren wat zij al kunnen, complimenten te geven als zij iets goed doen, of hen waar nodig te helpen. Door kinderen positief te benaderen en de inzet intrinsiek te belonen (high five, aai over de bol, 'goed gedaan') krijgen de kinderen meer vertrouwen in zichzelf. Het is belangrijk dat de peuter gemotiveerd wordt om steeds opnieuw te proberen het zelf te doen. De rol van de pm'er daarbij is coachend en deels sturend.

3.3.4 Corrigeren van kinderen

De peuters worden op een positieve en speelse manier gecorrigeerd. Bij het onjuist gebruiken van de taal wordt er niet 'nee' of 'dat is niet goed' gezegd maar het woord of zin op juiste wijze herhaald. Bijvoorbeeld "Die meisje." "Welk meisje bedoel je, dat meisje daar?" Als kinderen onacceptabel gedrag vertonen na aangesproken te zijn, kan de peuter een korte time out krijgen. Hiermee kunnen de emoties weer tot bedaren komen en na een kort gesprekje met de pm'er kan het kind weer deelnemen aan de activiteit(en). Corrigeren van kinderen wordt alleen op gedrag gedaan, niet op de persoon.

3.3.5 Reflecteren op eigen gedrag

Peuters overzien de consequenties van bepaald gedrag namelijk niet altijd. Zij zijn nog niet in staat om causale verbanden te leggen. Zij zien alles nog van hun 'ik' en zijn egocentrisch in gedrag. Als een peuter ongewenst gedrag laat zien, bijvoorbeeld door speelgoed af te pakken, door te slaan of te schoppen, is het de taak van de pm'ers om in te grijpen.

Daarnaast is het belangrijk dat er in begrijpelijke taal uitgelegd wordt wat een kind heeft gedaan. De pm'ers leggen geduldig uit wat de gevolgen van hun gedrag kunnen zijn.

3.3.6 Leren vertrouwen te hebben in mensen

Om vertrouwen te krijgen in mensen, moet een peuter eerst vertrouwen hebben in de eigen mogelijkheden. Dit is hierboven al aan de orde geweest. Als pm'ers de peuters steeds eerlijk en consequent benaderen, leren de peuters waar zij aan toe zijn. En wanneer er dan iets wordt afgesproken, wordt het ook nagekomen. Een peuter blijft vertrouwen hebben wanneer het weet dat de pm'ers geen gevaarlijke dingen toestaan en ingrijpen bij conflicten die uit de hand dreigen te lopen. Peuters worden altijd aangesproken op hun gedrag en niet op hun persoon. Bijvoorbeeld: "Ik zie dat je met speelgoed gooit, dat mag niet" (= benoemen van het gedrag) in plaats van: "Je bent stout."

3.3 Overbrengen van waarden en normen

Op de peuterspeelzaal gelden bepaalde normen, regels die de peuters zich spelenderwijs eigen maken. Zij moeten leren de geldende waarden en normen te respecteren en zich daaraan te houden. De pm'ers spreken de peuters hierop aan. Het is heel belangrijk om duidelijk en geduldig uit te leggen waarom iets niet mag en hoe het dan wel moet. Een kind moet ook fouten mogen maken, dan komt het uiteindelijk tot een eigen waardeoordeel. Het overbrengen en eigen maken van waarden vindt plaats tijdens de normale dagelijkse dingen. De pm'ers hebben hierin een voorbeeldfunctie, de peuters leren hoe zij omgaan met andere peuters, ouders en elkaar. Hierin moeten de pm'ers ook geloofwaardig zijn, ze zijn er ook op aanspreekbaar.

3.3.1 Kennis laten maken met en respect hebben voor andere waarden en normen

De peuters ervaren dat de waarden en normen op de peuterspeelzaal anders kunnen zijn dan thuis. Het verschil in waarden en normen kan nog groter zijn bij peuters uit andere culturen en godsdiensten. Zij leren dat er verschillen bestaan en dat zo'n verschil geen belemmering vormt voor een goed contact tussen de ouders en de pm'ers. Zo leren zij dat ze het niet altijd eens hoeven te zijn met andere waarden en normen, maar dat ze er wel respect voor kunnen hebben. Het is heel belangrijk dat de pm'ers naast het bijbrengen van respect voor andere waarden en normen, ook vooroordelen proberen te voorkomen. Pm'ers dragen ook maatschappelijke normen en waarden over, zoals zorg voor het milieu, rol doorbreking en een gezonde leefstijl.

3.3.2 Omgaan met emoties

De pm'ers stimuleren de peuters om te gaan met hun eigen emoties en die van anderen. Dit doen zij door ruimte te geven voor die emoties; een peuter mag boos, verdrietig of uitgelaten zijn, en er mag en kan ook over gepraat worden. De emotie wordt serieus genomen, maar kan ook per peuter verschillend zijn. Het is heel belangrijk dat de emotie wordt benoemd, dat de emotie erkend wordt en het normaal is om emoties te hebben ("wat heb jij een verdriet" of "ik zie dat jij boos bent").

3.4 Lichamelijke (motorische) ontwikkeling

De lichamelijke of motorische ontwikkeling is onder te verdelen in grove motoriek (lopen, klimmen, springen) en fijne motoriek (pakken, vasthouden, bouwen). Beide ontwikkelingen zijn belangrijk voor het goed functioneren van het lichaam. SPL biedt de peuters, afhankelijk van de motoriek, verschillende soorten materialen en activiteiten aan. Om de lichamelijke ontwikkeling te stimuleren krijgen de peuters de ruimte om binnen én buiten bezig te zijn met bewegen. Zo worden balspellen gespeeld om het evenwicht en de algemene coördinatie van het lichaam te ontwikkelen.

Voor peuters is het belangrijk om te bewegen, ze leren hierdoor te vertrouwen op hun lichaam en hun eigen mogelijkheden. Kinderen hebben van nature behoefte om hun

grenzen te ontdekken en te verleggen. De pm'ers moedigen de kinderen aan om iets nieuws te proberen en begeleiden de kinderen hierbij. Door het verleggen van de eigen grenzen krijgt het kind meer grip op wat het kan en daardoor meer zelfvertrouwen in zichzelf. Het ene kind van drie jaar fietst zo weg, een ander kind wil niets liever dan iedere dag schilderen. De pm'er stimuleert het kind ook om andere materialen of activiteiten uit te proberen door hen aan te moedigen. Het gaat bij bewegen niet om leren, maar om ervaren, ontdekken en plezier hebben in wat je doet.

3.4.1 Binnen en buiten

Binnen worden beweegactiviteiten aangeboden, zoals bewegen op liedjes in de kring, bewegen op muziek, kinderen zelf laten klimmen op het verschoonmeubel en kinderen zelf laten op- en afruimen. Onder het stimuleren van de motorische ontwikkeling valt ook kinderen met hun zintuigen ervaringen op laten doen. Vooral voor de jonge peuters is het belangrijk om te leren door te ervaren, door te voelen, ruiken, horen en zien. De fijne motoriek ontwikkelen kinderen onder andere door te experimenteren met materialen zoals zand, klei, vingerverf en (stoep)krijt en potloden. Buiten spelen kinderen vooral vrij met de materialen die daar zijn, bijvoorbeeld fietsen, steppen, karren, bezems en ballen.

3.4.2 Muziek

Muziek is een ontspannende, feestelijke en gezellige manier om peuters uit te dagen mee te doen met een activiteit. Door met een groep peuters muziek te maken wordt ook het ritmegevoel versterkt. Muziek is tevens een uitstekend middel om thema's als verschillende culturen in de samenleving te behandelen. Verder wordt de verstandelijke ontwikkeling gestimuleerd door versjes en liedjes te gebruiken ter ondersteuning van terugkomende activiteiten. Peuters onthouden makkelijker als er versjes en liedjes worden gebruikt. Het ontvangen van hoge en lage klanken in de muziek wordt meegenomen. De beer broemt en heeft een zwaar geluid, de muis piept en heeft een hoog geluid. Een verdere ontwikkeling van het taalgebruik en begripsvermogen van de peuters is een mooie bijkomstigheid.

3.5 Verstandelijke (cognitieve) ontwikkeling

Spelen en bezig zijn is leren voor peuters. De peuter leert onder meer door voorbeeld en nabootsing. Door allerlei dagelijkse gebeurtenissen te bespreken, ontstaat ordening binnen de wereld van de peuter. De pm'er legt daarbij uit, benoemt de dingen en nodigt de peuters uit om dingen zelf te verwoorden. Regelmatig doet de pm'er een beroep op het vermogen van de peuters om oplossingen te zoeken voor problemen. SPL is alert op de ontwikkeling van elk kind, er wordt niet alleen gekeken naar achterstanden maar ook naar talenten en voorsprongen. In beide gevallen worden ouders geïnformeerd over de bevindingen van de pm'er. Bij een achterstand wordt er zo snel mogelijk ondersteuning geboden door de pm'er en indien nodig doorverwezen. Bijvoorbeeld bij afwijkingen in houding, spraak, gedrag of ontwikkeling. Als pm'ers opmerken dat een peuters ergens in uitblinkt, bijvoorbeeld gevoel voor expressie, muzikaliteit etc. kan de ouder worden geïnformeerd over de mogelijkheden in de buurt om de talenten verder te laten ontwikkelen.

3.5.1 Taalontwikkeling

Door taal en communicatie krijgen kinderen grip op de wereld om hen heen. Door taal kunnen ze vertellen wat ze voelen, kunnen ze verwoorden wat ze zien en doen en kunnen ze contact maken met andere kinderen en pm'ers. Het stimuleren van de taalontwikkeling en het leren communiceren met anderen is daarom een belangrijk onderdeel van het aanbod op de peuterspeelzaal.

Een goede taalontwikkeling en het kunnen spreken of leren spreken van de Nederlandse taal is belangrijk voor peuters die met vier jaar instromen in het basisonderwijs. Een achterstand in de Nederlandse taalontwikkeling is voor kinderen moeilijk in te lopen op de basisschool. De voertaal op de peuterspeelzalen is vanzelfsprekend Nederlands.

Uitzondering hierop is het spreken van de eigen taal met het kind in situaties waarin het voor een kind beter is om de eigen taal te horen. Dit kan zijn wanneer het kind aan het wennen is op de groep en dit moeilijk vindt of wanneer het gevallen is of om andere reden verdrietig is. Het spreken van de eigen taal biedt op dergelijke momenten veiligheid voor een kind.

Pm'ers zijn zich bewust van de belangrijke rol die ze hebben bij de taalontwikkeling van de kinderen en weten hoe ze de taalontwikkeling van kinderen kunnen stimuleren. Zij sluiten met hun taalgebruik aan bij het niveau van de taalontwikkeling van de kinderen en proberen kinderen op hun niveau uit te dagen tot het gebruik van taal. Kinderen leren op de groep onder meer om hun beurt te nemen en te krijgen, te luisteren naar een verhaal, vertellen hoe ze zich voelen en maken kennis met geschreven taal.

Pm'ers observeren de kinderen tijdens het vrij spelen en de overgangsmomenten en sluiten met taal aan bij wat de kinderen doen. Dit kan bestaan uit; benoemen wat een kind doet, aansluiten bij wat een kind doet, door een opmerking te maken of een vraag te stellen. Welke vraag er gesteld wordt hangt af van het taalniveau van het kind. Pm'ers zijn continu actief bezig met taalstimulering door te praten met kinderen, door te benoemen wat kinderen doen, door vragen te stellen aan kinderen en door liedjes te zingen.

Door te werken met projecten komen er iedere keer weer nieuwe woorden aan bod in de activiteiten en spelmaterialen die kinderen aangeboden krijgen. De inrichting van de groepen en de spelmaterialen die worden aangeboden nodigen steeds uit tot taal. In de groep hangen op kind hoogte foto's die betrekking hebben op het project waarmee gewerkt wordt. Deze foto's dagen uit tot gesprek over het onderwerp dat op de groep centraal staat. Er zijn in iedere groep boeken aanwezig die gaan over het project voor de jongste en de oudste peuters. Er wordt veel voorgelezen op de groepen, kinderen leren zo wat een boek is, hoe leuk het is om een boek te lezen, ze maken kennis met geschreven taal en ze horen verhalen met woorden die ze misschien nog niet kennen.

De logopedisten van Onderwijs Advies komen ieder jaar twee keer op de groep om kinderen te observeren op het gebied van taalontwikkeling/taalachterstand. Zij geven aan de hand van hun observaties adviezen aan ouders en pm'ers over het omgaan met achterstand in de taalontwikkeling. Kinderen waarvan Nederlands de tweede taal is en absolute beginners, krijgen van de pm'ers extra ondersteuning op het gebied van taalontwikkeling. In het stuk over voor- en voerschoolse educatie wordt hier verder op ingegaan.

Ouders leren hoe belangrijk het gebruiken van taal is, doordat ze betrokken worden bij de activiteiten op de peuterspeelzaal en door de ouderbrieven die ze meekrijgen. In de ouderbrieven staan tips over de activiteiten die ze met hun kinderen kunnen doen. Pm'ers geven indien nodig adviezen aan de ouders over het belang van het spreken van hun eigen taal met hun kind. Ze verwijzen ouders indien nodig door naar andere instanties die hierover advies kunnen geven aan ouders.

3.5.2 Creatieve ontwikkeling

Door de peuter kennis te laten maken met verschillende materialen, zoals zand, klei en verf, stimuleert SPL de creativiteit. De peuter kan zich vrij uitleven. Ook verven, plakken, tekenen en kleuren behoren tot de mogelijkheden. De pm'ers prikkelen de fantasie van de peuters door hen te laten experimenteren met verschillende materialen. Te denken valt aan watjes, ongekookte macaroni, boombladeren etc. Vooral de fijne motoriek en het concentratievermogen worden zo spelenderwijs geactiveerd.

3.6 Sociale ontwikkeling

Basisvoorwaarde voor een in algemene zin gunstige ontwikkeling van elk kind is een goede sociaal-emotionele ontwikkeling. Ook voor deze ontwikkeling is het belangrijk dat peuters zich

veilig en geborgen voelen. Lichamelijk of verbaal geweld door volwassenen of door peuters wordt dan ook niet getolereerd. Er wordt op respectvolle wijze met de peuters omgegaan. Zo wordt er niet over de hoofden van de peuters heen gesproken. Eventuele problemen worden onder vier ogen besproken. Door positief in te gaan op gevoelens als blijdschap, verdriet, woede, angst en onverschilligheid, stimuleert SPL de ontwikkeling van het leren kennen van de eigen gevoelens, het hiermee om kunnen gaan en het (durven) tonen van deze gevoelens aan anderen.

SPL stimuleert de sociale ontwikkeling door peuters samen te laten spelen, op elkaar te laten wachten met eten en drinken, om de beurt met speelgoed te laten spelen en naar elkaar te laten luisteren. Hierbij is reflectie op het eigen gedrag natuurlijk heel belangrijk. Daarnaast stimuleren de pm'ers de peuters om samen te spelen en allerlei zaken te delen (plakpotjes, speelgoed). Samen gezelschapsspelletjes doen, zoals memory, bevordert de ontwikkeling van sociaal gedrag. Ook worden peuters die altijd alleen spelen in een spelsituatie betrokken, zodat ze ontdekken dat samen spelen ook iets toevoegt.

3.6.1 Spelen en leren omgaan met andere peuters

Peuters moeten nog helemaal leren spelen en ontdekken wat zij met speelgoed en materialen kunnen doen. Dit leren zij niet alleen van de pm'ers, maar ook door andere peuters te zien spelen. Omdat zij nog niet weten wat samen spelen is en zij de wereld om zich heen nog heel egocentrisch (vanuit henzelf) bekijken, zijn er veel kleine conflicten. Wat zij willen hebben, willen zij nu en meteen, ongeacht of er iemand anders mee speelt. Sterker nog, dat een ander ergens plezier in heeft, brengt de peuter op een idee. Je ziet peuters daarom vaak naast elkaar spelen in plaats met elkaar.

Bij gedrag wat niet genegeerd kan en mag worden, zoals plagen, pesten, buitensluiten of elkaar pijn doen, grijpen de pm'ers in. Geduldig en vriendelijk maar wel duidelijk leggen zij uit waarom iets niet mag. Bij herhaling of extreem gedrag zetten zij de peuter even apart (time out). Wanneer de peuter wordt opgehaald, melden de pm'ers het gedrag en de time out aan de ouders.

De peuter leert een sociale houding aan die overeen komt met leeftijd en ontwikkelingsniveau. Naarmate peuters ouder worden, leren zij steeds meer rekening te houden met elkaar en elkaars eigendommen, leren zij elkaar te respecteren, voorzichtig en zorgvuldig om te gaan met speelgoed en mee te helpen met opruimen.

3.6.2 Leren omgaan met volwassenen

Veel peuters doen op de peuterspeelzaal de eerste contacten met volwassenen op die geen familieleden zijn. Zij maken kennis met de verschillende rollen die volwassenen kunnen hebben. Door hen de ruimte en de middelen aan te bieden om in de huid van volwassenen te kruipen, worden ze gestimuleerd de rol van volwassenen te ontdekken. In rollenspelletjes imiteren zij het gedrag van volwassenen. Op alle peuterlocaties zijn daarom een huishoek, verkleedkleden en ander materiaal dat nabootsing en imitatie stimuleert.

4. Buitenspelen

Buitenspelen is een belangrijk onderdeel van het programma dat SPL aanbiedt. Op de peuterlocaties wordt iedere dag buiten gespeeld. Tijdens het buitenspelen kunnen kinderen lekker hun energie kwijt en zich verwonderen aan de omgeving. Als het regent wordt er uitgeweken naar een andere ruimte, bijvoorbeeld een gymzaal of de gang van de locatie. Buiten kunnen kinderen onder meer: rennen, fietsen, spelen met zand, stoepkrijten en ballen. Buiten spelen de kinderen vrij met de materialen die aangeboden worden.

De pm'ers bieden buiten gerichte activiteiten aan en zorgen ervoor dat het buiten spelen voor kinderen voldoende uitdagingen biedt. Dit kan bestaan uit het aanbieden van nieuwe materialen, tot het aansluiten op het spel van de kinderen. Bijvoorbeeld tijdens het thema 'verkeer' kunnen de pm'ers een zebrapad tekenen in de buitenruimte waar de kinderen fietsen. Ook kan er stoplichtje gespeeld worden. Op deze wijze wordt er ook een nieuw element in het spel van de kinderen betrokken.

4.1 Omgaan met de omgeving

Kinderen worden buiten uitgedaagd om de wereld om hen heen te ontdekken. Kinderen ontdekken door te doen en te ervaren. Zij komen buiten in contact met de natuur zoals zand, bladeren, gras en slakken en andere diertjes. Kinderen komen tijdens het buiten spelen in aanraking met de seizoenen en het weer. Ze voelen de wind, de zon, de sneeuw, en zien de bloesems en lopen door de herfstbladeren. Pm'ers spelen in op deze ervaringen met de activiteiten die ze buiten aanbieden.

De kinderen leren op de peuterlocatie om respect te hebben voor de materialen op de groep en de wereld om hen heen. Pm'ers maken hier afspraken over met kinderen en leren kinderen bijvoorbeeld om ook buiten op te ruimen. Alle fietsjes weer terug in de schuur, de zandbakmaterialen opruimen etc. Pm'ers geven het goede voorbeeld door ervoor te zorgen dat alle materialen schoon en heel zijn en op de goede plek liggen. Bij het buiten spelen leren kinderen ook hoe ze om moeten gaan met planten en dieren die ze buiten tegen komen. Ze leren dat ook kleine diertjes, zoals insecten e.d., deel uitmaken van het leven en dat je deze niet dood moet trappen. Een buitenruimte met struiken, bomen en planten biedt mogelijkheden om aan kinderen te leren hoe ze hiermee moeten omgaan.

5. Opvang, methode en pedagogiek

SPL heeft door meerdere fusies verschillende peutervoorzieningen. Zo zijn er in Leiden peuterspeelklassen en antroposofische peuterspeelzalen en –opvang.

5.1 Peuteropvang

Een aantal peuterlocaties biedt peuteropvang en ouders kunnen hiervoor een kinderopvangtoeslag aanvragen via de Belastingdienst. Het verschil met de peuterspeelzaal is dat peuters 5 of 5,5 uur per dag naar de peuteropvang kunnen gaan. Doordat de peuteropvang langer open is, ontstaat er meer tijd om tot vrij spel te komen. Zo kunnen kinderen op hun eigen tempo de ruimte en de materialen ontdekken en hebben ze de mogelijkheid om aan meerdere themagerichte activiteiten mee te doen. Op de peuteropvang worden kinderen betrokken bij de voorbereiding van de lunch. Kinderen dekken samen de tafel en ruimen deze ook weer af onder begeleiding van de pm'er. Ook worden ze gestimuleerd om zelf een boterham te smeren. De pm'ers werken in de peuteropvang volgens dezelfde uitgangspunten als de pm'ers van de peuterspeelzalen.

5.2 Peuterspeelklassen (vve)

Op drie locaties in Leiden zijn peuterspeelklassen die gevestigd zijn in een basisschool. In deze groepen werken een pm'er en een leerkracht samen op de groep. De peuterspeelklassen worden aangestuurd door de directeur van de school. De medewerkers van deze groepen zijn extra geschoold in het werken met het observatieprogramma 'Kijk!' en opbrengstgericht werken. De peuterspeelklassen zijn een pilot van de gemeente Leiden. Met deze pilot wordt onderzocht of de inzet van een leerkracht naast een pm'er en uitgebreidere scholing een betere kwaliteit van het VVE peuterspeelzaalwerk oplevert.

5.3 Antroposofische visie

Deze pedagogische visie gaat er van uit dat het kind het vermogen heeft om zich zelfstandig te ontwikkelen door zich te oriënteren op het doen en laten van de volwassenen om zich heen en wat het in de omringende wereld meemaakt. Daarin staat vrij spel centraal. In het vrije spel bootst het kind het leven na zoals het dat meemaakt. Hierin kan het kind zijn eigen initiatieven ontwikkelen, zijn indrukken verwerken en zichzelf en zijn mogelijkheden ontdekken en ontwikkelen. Een aantal belangrijke aspecten in de antroposofische pedagogiek zijn:

- **Nabootsing**
De kinderen bootsen elkaar en de volwassenen in hun omgeving na. Dat vraagt van pm'ers dat zij hun handelingen met aandacht doen, dat ze nabootsingswaardig zijn. Zowel in gedrag, als in stemgebruik of in wat zij voor of met de kinderen doen. Met aandacht en zorg creëren pm'ers een warme, omhullende en uitnodigende omgeving waarin het kind goed tot spelen komt en zijn eigen kwaliteiten die het in zich draagt, beleeft en ontwikkelt.
- **Vertrouwen en veiligheid**
Pm'ers zetten een huiselijke sfeer neer door bijvoorbeeld handwerkjes te maken, wol te spinnen of kaarsen te maken. Het vrije spel en de gezamenlijke activiteiten, en ook het binnen en buitenspelen worden goed afgewisseld en de kleine broodmaaltijd van biologisch- dynamische voeding is een vast punt in de ochtend. Niet alleen het dagritme maar ook het jaar verloopt in een vast ritme, aangesloten bij de seizoenen en de daarbij behorende jaarfeesten. Dit ritme wordt beleefd door in de kring de liedjes, verhaaltjes, rijmpjes, versjes en vingerspelletjes aan te passen aan het seizoen.
- **Inrichting en materiaal**
Het meubilair is op kind hoogte zodat de kinderen spelmateriaal vrij kunnen pakken om mee te spelen. Door de inrichting wordt een huiselijke sfeer gecreëerd. Het speelgoed en de inrichting op de Gouden Ppoort zijn van natuurlijk materiaal zoals hout, riet, dennenappels, kastanjes, mooie stenen, stoffen poppen, lappen flanel, wol

en zijde. Deze 'levende' materialen geven het kind de mogelijkheid de wereld 'echt' te beleven en te leren kennen. De verschillende speelhoeken prikkelen de fantasie. In de groepsruimte wordt het ritme van het jaar beleefd met bloemen of andere voorwerpen uit de natuur en tafereeltjes op de 'seizoenstafel' die ook aangepast worden aan het seizoen.

- **Ouders**

Twee tot vier keer per jaar worden ouderavonden gehouden. Deze avonden staan vaak in het teken van een onderwerp zoals voeding, de werking van warmte en grenzen stellen of een praktisch onderwerp als Sint Maarten of Pasen. Op deze avonden gaan pm'ers in gesprek met de ouders. Een gedeelte van de avond staat vaak in het teken van iets voor de kinderen maken.

5.4 Vve

Op een groot aantal van de peuterspeelzalen wordt gewerkt met een methode voor voor- en vroegschoolse educatie (vve). Op de vve-peuterspeelzalen in Leiden wordt gewerkt met de methode Piramide. Een keuze voor het werken met Piramide is gemaakt door de gemeente Leiden. De vve-basisscholen in Leiden werken in groep 1 en 2 ook met de Piramidemethode. Dit is bevorderlijk voor het samenwerken en de doorgaande lijn met de basisschool. De peuterspeelzalen in Hillegom werken met de vve-methode Peuterpraat.

De pm'ers die werken op de vve-locaties zijn in het bezit van een Piramidecertificaat. Op de vve-locaties werken ook vve-coaches. De vve-coaches zijn beroepskrachten met een hbo-opleiding met ervaring in de voorschoolse educatie. Zij zijn op iedere groep vier uur per week aanwezig als meewerkend coach. Het doel van de inzet van de vve-coach is het verhogen van de kwaliteit van het werk op een vve-locatie en het opbrengstgericht werken implementeren.

5.4.1 Piramide

Piramide is een educatieve methode die zich richt op cognitieve, emotionele en fysieke intelligentie. Spel staat centraal in Piramide, juist omdat peuters hier heel veel van leren. Door rijk spel, boeiend zelfstandig leren, interessante projecten en doelgerichte activiteiten krijgen de peuters grip op de wereld om hen heen. Vanwege de sterke, samenhangende organisatie en inhoud van de methode en het regelmatig volgen van de ontwikkeling van peuters, leidt Piramide tot goede resultaten. Piramide is een combinatie van spelen, werken en leren. Voor peuters, kleuters en groep 1 gebeurt dat telkens op een hoger niveau en worden andere accenten gelegd. In totaal zijn dertien projecten per groep beschikbaar. Alle ontwikkelingsgebieden komen tijdens de thema's aan bod. Elke dag is onderverdeeld in zelfstandig spelen, werken en leren. Tijdens een kringactiviteit onderzoekt de pm'er/leerkracht samen met de kinderen onderdelen van het thema. De leerkracht/pm'er biedt de kinderen tijdens deze groepsexploratie nieuwe impulsen en stimuleert de ontwikkeling. Dit gebeurt ook door veel aandacht te besteden aan de inrichting van het lokaal en de ontdektafel. De kinderen krijgen de hele dag door gerichte individuele hulp en eventuele extra begeleiding (tutoring).

5.4.2 Peuterpraat

Peuterpraat is een totaal programma voor de brede ontwikkeling van peuters. Het biedt een leidraad voor pedagogisch medewerkers om de verschillende ontwikkelingsgebieden bij jonge kinderen (2-4 jaar) te stimuleren en in te spelen op eventuele ontwikkelingsachterstanden. Peuterpraat beschrijft activiteiten om zes verschillende ontwikkelingsgebieden systematisch te stimuleren, namelijk de spraak- en taalontwikkeling, luistervaardigheid, sociaal-emotionele ontwikkeling, (ontluikende) rekervaardigheid, motorische ontwikkeling en spelvaardigheid. Het materiaal van Peuterpraat ziet er vrolijk en uitnodigend uit. Peuterpraat geeft originele ideeën om op eenvoudige wijze een korte (spel)activiteit te doen. Bij iedere activiteit staat aangegeven wat het hoofddoel is en welke

materialen nodig zijn. De activiteiten hebben weinig voorbereiding nodig door de duidelijke omschrijvingen. Bovendien helpt Peuterpraat om een goede planning te maken, zodat kansen worden gecreëerd en kunnen worden aangegrepen om kinderen te stimuleren in hun ontwikkeling. In ieder themaboek staat een interactievaardigheid centraal, die terugkomt bij verschillende activiteiten. De ouderbetrokkenheid wordt vergroot via ouderactiviteiten, ouderbrieven en suggesties voor spelactiviteiten om thuis te doen. Aan de hand van dertien verschillende thema's, die in willekeurige volgorde kunnen worden gebruikt, worden ideeën gegeven voor ontwikkelingsstimulerende activiteiten. Er worden suggesties gedaan voor vereenvoudiging en verdieping, waardoor er op het niveau van individuele kinderen kan worden ingespeeld. Peuterpraat biedt weekplanners, zodat pedagogisch medewerkers worden ondersteund in het plannen van de activiteiten.

5.5 Doelgroepkinderen

Om 'kwetsbare' kinderen een betere kans te geven op een goede start op de basisschool is er een wettelijke doelgroepregeling van kracht. Volgens deze regeling krijgen kinderen van laagopgeleide ouders een gewicht mee en worden zij doelgroepkinderen genoemd. In Leiden vallen ook sterretjes-kinderen onder de doelgroepregeling. Dit zijn kinderen die een groot risico op taalachterstand lopen door onder meer: omgevingsfactoren en land van herkomst van ouders. In Hillegom komen ook kinderen met achterstanden op andere vlakken in aanmerking voor de doelgroep regeling.

Doelgroepkinderen worden gestimuleerd om 4 dagdelen per week naar de peuterspeelzaal te komen zodat de aangeboden ontwikkelingskansen optimaal worden benut.

5.6 Observaties, toetsen en tutoring

Alle kinderen die een vve-peuterspeelzaal in Leiden bezoeken, worden gevolgd via een observatielijst voor peuters van het Cito en de logboekjes die over de kinderen worden bijgehouden. De taal- en rekenontwikkeling van de doelgroepkinderen wordt gevolgd door de taal- en rekentoetsen van het CITO af te nemen. Aan de hand van de observaties en de taal- en rekentoets wordt bepaald of een doelgroepkind in aanmerking komt voor tutoring.

De kinderen die een vve-peuterspeelzaal in Hillegom bezoeken worden gevolgd via het observatieprogramma Peuterpraat focus. Doelgroepkinderen die extra ondersteuning nodig hebben krijgen tutoring aangeboden. Door tutoring op maat te bieden krijgen de doelgroepkinderen een aantal keer per week extra begeleiding, bijvoorbeeld vooruitlopend op de week, de kinderen extra voor te lezen. Op deze manier zijn de kinderen al bekend met de begrippen voordat deze geïntroduceerd worden in de groep. De tutor maakt een handelingsplan voor een kind waarin staat op welk gebied het kind extra gestimuleerd moet worden (i.v.m. een achterstand). Het kind krijgt op dit gebied extra ondersteuning door middel van activiteiten die individueel worden aangeboden.

5.7 Ouders

SPL vindt het belangrijk om ouders te betrekken bij de peuterspeelzaal. Vve-methodes werken het beste wanneer ouders ook thuis met hun kind aan de slag gaan met de onderwerpen die op de peuterspeelzaal worden behandeld. Ouders krijgen van pm's informatie over de thema's waar op de speelzaal aan gewerkt wordt. Dit krijgen ze onder meer door de ouderbrieven die per thema aan ouders gegeven worden. In de ouderbrieven staan tips over wat ze met hun kind thuis kunnen doen. Ouders worden ook uitgenodigd om een kijkje te nemen op de groep, bijvoorbeeld tijdens de inloop, de ouderweken of om mee te doen met bepaalde activiteiten.

Naar aanleiding van de toetsen en de observaties worden gesprekken gevoerd met de ouders. In deze gesprekken wordt vooral besproken wat de ouders thuis kunnen doen met hun kind om het te stimuleren in zijn/haar ontwikkeling. Indien nodig worden ouders verwezen naar programma's als Opstapje en Jong Geleerd, Thuis gedaan van JES Rijnland.

5.8 Ondersteuning

Pm'ers worden ondersteund in hun werk door hun leidinggevende, de pedagogisch stafmedewerker en/of de vve-coaches, de zorgcoördinator, de kwaliteitsmedewerker, klantenservice en accommodatiebeheer. Daarnaast worden de pm'ers ook ondersteund door externen, zoals de logopedist, coaches van Alert4 You en medewerkers van Jes Rijnland. De pm'ers hebben regelmatig werkoverleg met deze ondersteunende partners, waarin de inhoud van het werk, de onderlinge samenwerking en de kinderen besproken worden.

6. SPL heeft een voorbeeldfunctie

Dagelijks komen er honderden peuters bij de peuterlocaties onder deskundige begeleiding spelen. Voor sommige peuters wordt de peuterlocatie een 'tweede huis', een plek waar zij graag naar toe komen om te spelen en te ontwikkelen. SPL wil het goede voorbeeld geven aan peuters en ouders, door bijvoorbeeld consequent en integer te zijn.

6.1 SPL kiest voor een gezonde levensstijl

SPL vindt het belangrijk dat peuters goed en gezond eten en lekker veel bewegen. Regelmatig wordt er op de peuterspeelzaal aandacht gegeven aan een gezonde levensstijl aan de hand van thema's en/of projecten. Ook ouderbijeenkomsten behandelen regelmatig onderwerpen als 'voeding en beweging met peuters'. Ouders worden gestimuleerd om gezond te trakteren bij verjaardagen, door bijvoorbeeld fruit of kaas mee te geven in plaats van snoepgoed. Hebben peuters toch snoep of chips bij zich, dan geven de pm'ers de traktatie mee aan de ouders, zodat deze de keuze kunnen maken om het wel of niet aan hun peuters te geven. Daarnaast wordt er veel aandacht aan bewegen besteed. Er wordt dagelijks buiten gespeeld en/of beweegactiviteiten gedaan op bijvoorbeeld muziek of in de gymzaal. Zie hiervoor hoofdstuk 4 'buiten spelen'.

6.2 Voedingsbeleid

De peuterspeelzalen hebben een druk speelprogramma. Het klaarmaken en opeten van boterhammen gaat af van de speeltijd en dat is zonde. Daarom stimuleert SPL ouders om hun peuters te laten ontbijten of lunchen voordat ze naar de peuterspeelzaal komen. SPL hanteert daarom een fruitbeleid dat van ouders vraagt om regelmatig hun peuters vers fruit of groente mee te geven. De pm'ers zorgen ervoor dat de kinderen het fruit met plezier opeten. SPL zorgt voor een aanvulling op het fruit en groente, en zorgt voor variatie in het aanbod met bijvoorbeeld bosbessen, frambozen, ananas e.d. Er wordt op de locaties ook veel water en (lauwe en ongezoete) thee gedronken. Op de peuteropvang eten de kinderen verantwoorde tussendoortjes en krijgen een gevarieerde en lekkere lunch.

6.2.1 Moestuintjes

Om kinderen meer te leren over gezond eten, zijn er op een aantal locaties moestuintjes aanwezig. Kinderen leren door deze moestuinen hoe hun eten groeit. Door kinderen bij het telen van groente te betrekken wordt het eten van groente tot een leuke belevenis. De oogst uit de moestuinen wordt op de groepen gegeten.

6.3 Rituelen, feestdagen en verjaardagen

Alle nationale feestdagen worden op de peuterlocaties gevierd. Daarnaast schenken de pm'ers ook aandacht aan multiculturele feestdagen, zoals het Suikerfeest. Zo leren de peuters elkaars feesten en rituelen kennen. Ook worden, in overleg met de ouders, verjaardagen gevierd.

6.4 Omgaan met conflicten

De peuterfase kenmerkt zich door koppigheid, de 'nee-fase' en door een egocentrische houding. De peuter moet leren om te delen, concessies te doen en samen te werken. De pm'er observeert hoe de peuters omgaan met ruzie maken. De pm'er maakt ruzies bespreekbaar. Dit doet zij door te benoemen wat zij ziet. Tijdens de ruzie blijft de pm'er observerend op afstand, maar grijpt direct en consequent in bij ruzies met onacceptabel gedrag (in houding en in taal). De pm'er begeleidt de peuters bij het weer goed maken, zodat de peuters geen negatieve gevoelens blijven houden.

6.5 Uitstapjes

Peuters leren veel van echte ervaringen, van de dingen in het echt zien. Bij peuters is het belangrijk om dichtbij hun leefwereld te starten. Het bekijken van een echt huis, de deur van een huis en het raam is voor een peuter beter te begrijpen dan het lezen van een boek over een huis, of het bekijken van een poppenhuis. Het doen van een uitstapje in de omgeving van de peuterspeelzaal is daarom een hele waardevolle aanvulling op het programma op de peuterspeelzaal zelf. Alle groepen doen daarom regelmatig uitstapjes.

Bij uitstapjes verder uit de buurt van de peuterspeelzaal, naar het bos of de kinderboerderij, worden ouders betrokken. Vanuit de visie op ouderbetrokkenheid is het belangrijk dat ouders meegaan met zo'n uitstapje. Het meegaan met een uitstapje biedt ouders weer extra momenten voor uitwisseling van informatie over de ontwikkeling van de peuter, uitwisseling tussen ouders onderling en met de pm'ers. Het is ook noodzakelijk, vanuit veiligheidsoverwegingen, dat er extra handen en ogen zijn. Tijdens een uitje is het namelijk vereist dat er per twee kinderen minimaal één volwassene meegaat voor de begeleiding.

7. Ouders en communicatie

De peuterspeelzalen van SPL zijn laagdrempelige voorzieningen. Het contact tussen ouders en pm'er is belangrijk voor het ontwikkelen van een vertrouwensband. Alle ouders moeten zich goed voelen bij de peuterspeelzalen en gemakkelijk naar binnen stappen. Op alle locaties worden daarom ouders en kinderen verwelkomd bij de deur voor de overdracht en worden er daarnaast ouderbijeenkomsten georganiseerd.

Het is belangrijk dat ouders zich welkom voelen op de peuterspeelzaal, vanaf het eerste moment dat ze er binnen komen. Ouders zijn opvoeder en verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Pm'ers zijn ook opvoeder van de peuters in hun groep. Dit maakt ouders en pm'ers tot partners in de opvoeding van een kind. Partner zijn in de opvoeding van een kind vraagt om een goede samenwerking tussen ouders en pm'ers. De basis voor een goede samenwerking is wederzijds respect voor elkaar, voor elkaars opvattingen en achtergronden. Een goede samenwerking met ouders is belangrijk, de samenwerking tussen ouders en de pedagogisch medewerkers komt namelijk direct ten goede aan de kinderen. Voor het gevoel van veiligheid van de kinderen is het belangrijk dat kinderen weten dat hun ouders en de pm'ers elkaar vertrouwen.

7.1 Intake

Voordat het kind op de peuterspeelzaal begint vindt er een intakegesprek plaats met de pm'er. In dit gesprek worden wederzijdse verwachtingen uitgesproken en worden er afspraken gemaakt rondom de verzorging van de peuter. De pm'er vertelt over de gang van zaken op de peuterspeelzaal, het dagritme, de activiteiten en de oudercommissie. Daarnaast is er gelegenheid voor ouders om de pm'ers te informeren over hun kind. Tevens wordt tijdens dit gesprek verwezen naar het pedagogisch beleid (meer informatie over het intakegesprek is opgenomen in het ouderbeleid). Tijdens het intakegesprek worden er afspraken gemaakt voor de wensperiode.

7.2 Drempelcontacten en overdracht

Een belangrijk contact tussen ouder en pm'er vindt plaats tijdens de overdrachtmomenten. Bij het halen en brengen vertellen pm'er en ouder hoe het met de peuter is gegaan. De ouder geeft de pm'er informatie over eventuele bijzonderheden, heeft het kind slecht geslapen? Is er iets wat indruk heeft gemaakt enzovoort. De pm'er kan hiermee rekening houden bij de bejegening van het kind tijdens de dag. Bij het ophalen vertelt de pm'er de ouder over de bijzonderheden van de dag, welke activiteiten zijn er gedaan, is er goed gegeten/gedronken etc.?

7.3 Tien minutengesprekken

Een goede band tussen ouders en pm'ers start met het uitspreken van wederzijdse verwachtingen over de opvang van het kind. Dit is een onderdeel van het intakegesprek. Drie maanden na de plaatsing van hun kind hebben ouders een wengesprek met een pm'er. Rond het derde jaar van hun kind volgt een volgend oudergesprek. Het eindgesprek wordt gehouden wanneer een kind bijna vier jaar is. Met de ouders van doelgroepkinderen wordt ook nog een gesprek gevoerd wanneer een kind rond de drie en een half jaar is. Hiernaast is het altijd mogelijk voor ouders om een gesprek aan te vragen bij de pm'ers.

7.4 Ouderprogramma

SPL vindt het belangrijk om ouders te betrekken bij de peuterspeelzaal. Vve-methodes werken het beste wanneer ouders ook thuis met hun kind aan de slag gaan met de onderwerpen die op de peuterspeelzaal worden behandeld. Ouders krijgen van pm'ers informatie over de thema's waar op de speelzaal aan gewerkt wordt. Dit krijgen ze onder meer door de ouderbrieven die per thema aan ouders gegeven worden. In de ouderbrieven

staan tips over wat ze met hun kind thuis kunnen doen. Ouders worden ook uitgenodigd om een kijkje te nemen op de groep, bijvoorbeeld tijdens de inloop, de ouderweken of om mee te doen met bepaalde activiteiten. Naar aanleiding van de toetsen en de observaties worden gesprekken gevoerd met de ouders. In deze gesprekken wordt vooral besproken wat de ouders thuis kunnen doen met hun kind om het te stimuleren in zijn/haar ontwikkeling. Indien nodig worden ouders verwezen naar programma's als Opstapje en Jong Geleerd, Thuis gedaan van JES Rijnland.

7.4.1 Ouderbijeenkomsten

De peuterspeelzalen organiseren regelmatig ouderbijeenkomsten. De bijeenkomsten hebben een verschillend karakter, het kan gaan om een feestelijke gebeurtenis (jaarafsluiting, Sinterklaas) of om voorlichting. De onderwerpen die tijdens zo'n bijeenkomst aan de orde komen, sluiten goed aan bij de belevingswereld van peuters en ouders. Voorbeelden: brandveiligheid en slaapproblemen.

7.5 Nieuwsvoorzieningen

Ouders worden bij SPL op verschillende manieren geïnformeerd. Alle peuterlocaties hebben een bord bij de ingang waar belangrijk nieuws op staat. Ook hebben de peuterlocaties folders en brochures over de gebruikte methodieken en thema's. Ouders kunnen deze meekrijgen. Ouders krijgen ook nieuws/themabrieven van de peuterlocatie mee waarin informatie staat over het thema en/of project waaraan gewerkt wordt. Daarnaast heeft SPL een uitgebreide website waar elke locatie een eigen pagina heeft waar veel informatie op staat. Vanaf juni 2015 worden er ook weer ouder nieuwsbrieven gemaakt en (digitaal) verspreid. De nieuwsbrief bericht vooral over beleidsmatige besluiten en veranderingen en komt drie keer per jaar uit.

8. Volgen van kinderen

De logopedisten van Onderwijs Advies komen ieder jaar twee keer op de groep om kinderen te observeren op het gebied van taalontwikkeling/taalachterstand. Zij geven aan de hand van hun observaties adviezen aan ouders en pm'ers over het omgaan met achterstand in de taalontwikkeling. Kinderen waarvan Nederlands de tweede taal is en absolute beginners, krijgen van de pm'ers extra ondersteuning op het gebied van taalontwikkeling. In het stuk over voor- en vroegschoolse educatie wordt hier verder op ingegaan.

Ouders leren hoe belangrijk het gebruiken van taal is, doordat ze betrokken worden bij de activiteiten op de peuterspeelzaal en door de ouderbrieven die ze meekrijgen. In de ouderbrieven staan tips over de activiteiten die ze met hun kinderen kunnen doen. Pm'ers geven indien nodig adviezen aan de ouders over het belang van het spreken van hun eigen taal met hun kind. Ze verwijzen ouders indien nodig door naar andere instanties die hierover advies kunnen geven aan ouders.

8.1 Volgen van kinderen

8.1.1 Observeren en overdracht

Op de peutergroepen worden kinderen gevolgd in hun ontwikkeling. De pm'ers observeren de ontwikkeling van de kinderen dagelijks en houden de ontwikkeling van de kinderen bij in een logboekje per kind. Bij het volgen van de kinderen wordt gebruik gemaakt van een observatie instrument van het Cito, te weten de observatielijst voor peuters. Een goede observatie van kinderen is de basis om gericht met kinderen aan het werk te gaan. Pm'ers sluiten met hun begeleiding en het aanbod van activiteiten en materialen op de groep aan bij de observaties van de kinderen en de groep.

Wanneer er zorgen zijn over de ontwikkeling van een kind op één of meerdere ontwikkelingsgebieden, gaan pm'ers in gesprek met ouders. Er vindt vanuit alle peutergroepen een overdracht plaats naar de basisschool waar het kind naartoe gaat. Deze overdracht wordt in Leiden via overdracht. Indien nodig wordt er door de pm'ers in de digitale overdracht aangegeven dat een warme overdracht gewenst is. De toekomstige leerkracht van het kind neemt dan contact op met de peutergroep.

8.2 Zorg

Binnen de peutergroepen worden zorgkinderen vroegtijdig gesignaleerd door de pm'ers en de zorgcoördinator. SPL is zich bewust van de belangrijke rol die zij speelt bij de vroegtijdige signalering, omdat er veel jonge peuters in beeld zijn op de peutergroepen. Het is belangrijk om jonge kinderen zo vroeg mogelijk de juiste ondersteuning en plek te bieden, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. SPL heeft een zorgcoördinator in dienst die op verzoek van pm'ers kinderen observeert. Zij ondersteunt de pm'ers bij het opstellen van een handlungsplan, het begeleiden van de kinderen en het zorgvuldig overdragen van de zorgkinderen naar de basisschool. De zorgcoördinator zorgt ervoor dat ouders bij het zorgtraject betrokken zijn. Daarnaast heeft zij contacten met andere instanties in verband met onderzoeken en doorverwijzen. Zij geeft ouders advies en ondersteunt ze bij de eventuele stappen die ondernomen moeten worden. Ten slotte zorgt de zorgcoördinator ervoor dat pm'ers toegerust zijn op hun taak om te signaleren.

Voor de groepen van SPL in Leiden zijn twee Alert4You coaches aan het werk. Alert4You coaches ondersteunen de pm'ers bij het werken met kinderen waar zorgen over zijn en bij gesprekken met ouders over deze zorgen.

9. Kwaliteit

De fysieke veiligheid staat bij SPL hoog in het vaandel. Onveilige situaties worden zo spoedig mogelijk verholpen. Jaarlijks worden er op alle peuterspeelzalen risico-inventarisaties uitgevoerd. Daarvoor gebruikt SPL de methode van Heijsa Kwaliteitsmanagement, Organisatie & Advies. SPL wordt ook jaarlijks gecontroleerd op de wettelijke eisen die aan brandveiligheid worden gesteld. Verder heeft SPL op verschillende terreinen protocollen, maatregelen en beleid ontwikkeld die direct of indirect betrekking hebben op de veiligheid. Voor een groot deel zijn deze maatregelen gericht op het voorkomen van risico's voor peuters en medewerkers op de peuterlocaties. Daarnaast heeft SPL ook protocollen opgesteld die voorschrijven hoe medewerkers moeten handelen in bepaalde (acute) situaties. Voorbeelden van deze protocollen zijn: het calamiteitenplan, het medisch protocol en protocol vermissing. Ook onzichtbare risico's door micro-organismen en het binnen- en buitenmilieu worden jaarlijks onder de loep genomen. SPL volgt de zeer uitgebreide richtlijnen die de RIVM hanteert voor persoonlijke hygiëne en schoonmaken.

9.1 Veiligheid

SPL houdt toezicht op de volgende punten:

- Alle pm'ers van SPL moeten een Verklaring Omtrent Goed gedrag overleggen. Hiermee wordt aangetoond dat de pm'er nog nooit door een rechtbank is veroordeeld voor zaken die in relatie staan tot de omgang met kleine kinderen;
- Op alle peuterspeelzalen is een bedrijfshulpverlener (BHV-er) aanwezig. De pm'ers van SPL beschikken over een EHBO-diploma of een BHV-diploma. Zij weten bij ongelukken of onwel raken van peuters hoe ze moeten handelen, eventueel totdat er professionele hulp aanwezig is. Via de jaarlijkse herhalingscursus worden kennis en vaardigheden steeds opgefrist;
- BHV-ers hebben de leiding tijdens een ontruiming of als er iemand onwel wordt. Elk jaar gaan ook de BHV-ers op herhalingscursus zodat ze op de hoogte zijn van de nieuwste ontwikkelingen op dit gebied;
- Speelgoed van SPL is afgestemd op de leeftijd van de peuters. Het speelgoed mag niet uit kleine onderdelen bestaan en geen brandgevaarlijke en giftige stoffen bevatten;
- Als er op een peuterspeelzaal van SPL brand uitbreekt is het van belang dat iedereen weet wat er moet gebeuren. Daarom worden er op elke locatie jaarlijks evacuatieoefeningen gehouden (hiervan wordt altijd een verslag gemaakt);
- Alle ongevallen die op peuterspeelzalen van SPL plaatsvinden worden geregistreerd om eventuele risico's in kaart te brengen en te verhelpen.

9.2 Gezondheid

SPL houdt toezicht op de volgende punten:

- De pm'ers en de peuters wassen hun handen voor het eten en na elk toiletbezoek;
- De toiletten worden dagelijks schoongemaakt;
- Na elke maaltijd wordt er geveegd en zo nodig gedweild;
- De pm'ers zorgen ervoor dat speelgoed, verkleedspullen, poppen en knuffels regelmatig schoongemaakt worden;
- Voor het omgaan met zieke peuters en het al dan niet weren van zieke peuters volgt SPL de richtlijnen van de RIVM. Ouders krijgen bij de intake zowel mondeling als schriftelijk informatie over het ziektebeleid, zodat zij erop voorbereid zijn dat zij hun kind moeten ophalen of niet kunnen brengen in de volgende gevallen:
  - als de peuter te ziek is om aan het dagprogramma mee te doen;
  - als de verzorging te intensief is voor de pm'ers;
  - als de peuter de gezondheid van andere peuters in gevaar brengt;

- Over het toedienen van geneesmiddelen en het verrichten van medische handelingen worden heldere, schriftelijke afspraken met ouders gemaakt. De richtlijnen hiervoor zijn vastgelegd in het "Protocol medisch";
- De ruimtes binnen de peuterspeelzalen van SPL worden regelmatig geventileerd.

9.3 Speelvoorzieningen en inrichting

9.3.1 Binnen

Onze peutergroepen bieden kinderen een rijke speelleeromgeving die aansluit bij de belevingswereld en de behoeftes van de kinderen. De groepsruimtes zijn ingericht volgens de veiligheidsnormen die gelden voor voorschoolse locaties.

De groepsruimte is sfeervol en veilig ingericht, maar ook gestructureerd en overzichtelijk. Onze groepsruimtes zijn zo ingericht dat kinderen zich veilig voelen in de groep. De pm'ers zorgen ervoor dat de spelmaterialen in de groepsruimte een eigen plek hebben en op een overzichtelijke manier worden aangeboden, zodat kinderen weten waar ze iets kunnen vinden. Een vaste plek van spelmaterialen draagt bij aan het bieden van een vertrouwde en veilige omgeving. Kinderen mogen zelf kiezen waar ze mee kunnen spelen, de materialen liggen in open ' kieskasten' en lades waaruit ze hun speelgoed zelf kunnen pakken. Met het aanbod van spelmateriaal in open kieskasten en lades wordt rekening gehouden met de leeftijd van de kinderen die de groep bezoeken. Wanneer er kinderen van twee jaar in de groep zijn worden kleine materialen uit de kieskasten gehaald.

Voor kinderen geeft de familiemuur in de groep, met foto's van hun familie, een vertrouwd gevoel. Waar mogelijk zorgen ramen in deuren en muren ervoor dat kinderen kunnen zien wat er in de andere ruimte(s) gebeurt. Dit vergroot hun gevoel van overzicht en veiligheid.

Iedere groepsruimte biedt mogelijkheden om alleen te spelen, met een kleine groep iets te doen of met de hele groep samen te zijn. Een terugtrekplek waar kinderen die even alleen willen is wenselijk op een groep. Een terugtrekplek is een plek waar kinderen alleen of met z'n tweeën kunnen gaan zitten om even naar de andere kinderen te kijken of lekker een boekje te lezen. Sommige kinderen hebben dit nodig om even op te laden en daarna weer aan het groepsproces mee te kunnen doen.

De groepsruimtes zijn zo ingericht dat ze kinderen uitdagingen en mogelijkheden tot spel bieden. Er zijn verschillende hoeken in de groep die tegemoet komen aan de behoeftes van peuters. Zo zijn er onder meer een huishoek, een bouwhoek, een kunsthoek en een ontdektafel in de groep. Op peuterspeelzalen worden de hoeken regelmatig aangepast aan het project waar op dat moment mee gewerkt wordt. Zo worden steeds nieuwe uitdagingen geboden aan de kinderen. De pm'ers hangen materialen die bestemd zijn voor kinderen op kind hoogte op. Pm'ers laten zo aan kinderen zien dat ze hen serieus nemen.

Op iedere groep is spelmateriaal aanwezig voor kinderen van verschillende leeftijden. Er is door SPL een speelgoedwijzer ontwikkeld waarmee pm'ers kunnen beoordelen of er op hun speelzaal een evenwichtig aanbod aan spelmateriaal is. Het uitgangspunt hierbij is dat er op iedere groep voldoende variatie in het aanbod is en dat het speelgoedmateriaal aansluit bij de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind. Het speelgoed moet kinderen de uitdaging bieden om zich verder te kunnen ontwikkelen.

9.3.2 Buiten

De buitenruimtes zijn zodanig ingericht dat kinderen veilig buiten kunnen spelen. Er zijn volop fietsen en karren aanwezig, net als een zandspeelplaats met emmertjes, harkjes en schepjes. In de zomer wordt bij mooi weer vaak met water gespeeld.

De inrichting van de buitenruimte is per locatie verschillend, in de werkplannen wordt per locatie omschreven hoe de buitenruimte op die plek is ingericht. Om kinderen uit te dagen tot spel is een rijke speelomgeving die aansluit bij de belevingswereld en het ontwikkelingsniveau van de kinderen een voorwaarde. Een groepsruimte heeft verschillende hoeken met verschillende en uitdagende spelmaterialen. De materialen bieden de kinderen de uitdaging tot ontdekken en spelen. Materialen die uitdagingen bieden zijn open spelmaterialen. Voorbeelden van open spelmaterialen zijn blokken, klei en natuurlijke materialen.

De materialen in de hoeken worden regelmatig aangepast, zodat kinderen voldoende uitgedaagd worden tot ontdekken en spelen. De speelgoedwijzer van SPL biedt pm'ers ondersteuning bij het zorgen voor een goed aanbod van ontwikkelingsmateriaal in hun groep. In het onderdeel over inrichting (pagina 14), wordt ingegaan op de visie van SPL op een goede inrichting van een groepsruimte en buitenspeelruimte.

Om alle peuters die aanpak te geven die bij ieders ontwikkelingsniveau past, hebben de peuterlocaties de volgende speelvoorzieningen:

- knutselmateriaal;
- puzzels;
- themahoeken, zoals een leeshoek, bouwhoek, creatieve hoek (kunsthoek), huishoek;
- vertelafel en thematafel;
- buitenruimte met klimrek, zandbak, glijbaan, moestuin en/of ontdektuin;
- buitenmateriaal zoals: fietsen, driewielers, steps, trekkarren e.d.

9.4 Ouderbeleid

SPL heeft een beleidsplan ouders. Hieronder volgt een samenvatting:

- De pm'ers nemen tijd voor breng- en haalgesprekken met de ouders;
- Van ouders wordt verwacht dat ze vertellen dat zij weer weggaan nadat ze hun peuters gebracht hebben;
- Op verzoek van ouders of pm'ers kan er een extra gesprek plaatsvinden over de peuter. Dat biedt ruimte om eventuele zorgen over en weer kenbaar te maken en in goed overleg tot een oplossing te komen;
- Pm'ers moeten ouders toestemming vragen voordat zij informatie over een peuter aan de derden verstrekken;
- Ouders kunnen lid worden van de oudercommissie;
- Er is een interne en externe klachtenprocedure die bekend is bij ouders;
- Ouders mogen altijd het pedagogisch beleid inzien;
- Peuters worden pas meegegeven aan anderen wanneer dit met de ouders is afgesproken. De minimale leeftijd om een peuter te mogen ophalen is vijftien jaar;
- Het Privacyreglement van SPL is in te zien of op te vragen bij de peuterspeelzaal.

9.5 Personeelsbeleid

Per groep werken twee vaste pm'ers op vaste dagen. Dit geeft continuïteit; de peuters kunnen zo een band opbouwen. De pm'ers hebben een opleiding op minimaal mboniveau 3, bijvoorbeeld spw. Dit niveau waarborgt deskundigheid en verantwoorde opvang. De pm'ers volgen regelmatig bijscholingscursussen ter bevordering van hun deskundigheid. De pm'ers hebben "beroepsgeheim"; zij verstrekken geen informatie over de peuters aan derden. Op elke locatie is iemand aanwezig met een bedrijfshulpverleningsdiploma (BHV). SPL handelt volgens het BHV-beleid.

9.6 Organisatiebeleid

In verband met studiedagen kan SPL twee dagen per jaar sluiten. Ouders krijgen minimaal één maand van te voren bericht over de sluiting. De berichtgeving wordt zowel schriftelijk, als

mondeling doorgegeven aan ouders. Ook wordt een notitie opgehangen op het ouderbord. SPL is wel telefonisch bereikbaar via de klantenservice.

9.7 Accommodatiebeleid

Het accommodatiebeleid van SPL is er op gericht speelzalen zoveel mogelijk in de directe omgeving van of in de basisscholen te vestigen. Alle peuterspeelzalen van SPL voldoen aan de criteria van de Wet op de kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen. De gewenste binnenruimte bedraagt netto 3,5 m² per peuter. De gewenste buitenruimte bedraagt netto 3 m² per peuter. In samenhang hiermee stelt SPL ook eisen aan de groepsgrootte maximaal 16 kinderen en de leidster-kindratio (1 op 8 waarbij altijd twee gediplomeerde pm'ers aanwezig zijn). De ruimtes zijn veilig en hygiënisch. De verschillende activiteiten zijn zodanig georganiseerd dat de peuters elkaar niet hoeven te storen; denk aan een poppenhoek, een autohoek, een klimtoestel of een bank. De peuters kunnen zelf keuzes maken. Bij aanschaf van speelgoed let SPL er op dat de verschillende ontwikkelingsgebieden aan bod komen.

9.8 Vier-ogenprincipe

Om de veiligheid van de kinderen optimaal te kunnen realiseren werkt SPL op alle locaties volgens het vier-ogen principe. Er zijn op de peuterspeelzalen altijd twee pm'ers op de groep aanwezig vanwege leidster-kindratio (groepen van 16). Op de peuteropvang kan het uitzonderlijk voorkomen dat – i.v.m. een laag kinderaantal – er één pm'er staat op de groep. Deze locaties zijn vaak voorzien van veel glas en zijn in basisscholen gevestigd. De peuters delen vaak het sanitair met de school en er is een 'opendeurbeleid'. Dat wil zeggen, de deur van de ruimte kan weliswaar gesloten zijn, maar er mag en kan elk moment een ouder of collega binnenlopen.